

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3316

[Total No. of Pages : 4

[5052]-101

M.Ed. (General) (Semester - I)

**101 : PSYCHOLOGY OF LEARNING & DEVELOPMENT
(2015 Pattern) (Compulsory)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) What do you mean by 'Gestalt'? According to Gestalt's view how does the process of perception take place? Explain with examples. **[15]**

OR

Explain the levels of moral development according to Kohlberg with examples. Explain, how moral development affects student's thinking behaviour and emotions.

Q2) Explain the nature of Guilford's theory of intelligence with the help of a diagram. Give the educational importance of Guilford's theory with suitable examples. **[15]**

OR

Explain concept of constructivism. What are basic features of constructivism learning? Write as a teacher, how will you make use of constructivism in classroom teaching?

P.T.O.

Q3) Write short notes: (Any Four)

[20]

- a) Stress reduction and its merits.
- b) Educational Implication of Mastery Learning Theory.
- c) Explain the various types of Intelligence test.
- d) Factors affecting self concept of student.
- e) Allport's theory of personality.
- f) Piaget's stages of cognitive development.

Total No. of Questions : 3]

P3316

[5052]-101

M.Ed. (General) (Semester - I)

101 : PSYCHOLOGY OF LEARNING & DEVELOPMENT

(2015 Pattern) (Compulsory)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) समष्टि म्हणजे काय? समष्टिवादाच्या दृष्टीकोनातून अवबोधन प्रक्रिया कशी घडते ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

कोह्लबर्गच्या मते नैतिकविकासाच्या पातळ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांच्या वर्तन, विचार आणि भावना यांच्यावर नैतिक विकासाचा कसा परिणाम होतो ते स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) गिल्फोर्ड यांच्या बुद्धिमत्ता उपपत्तीचे स्वरूप आकृतीसह स्पष्ट करा. गिल्फोर्डच्या उपपत्तीचे शैक्षणिक महत्त्व सोदाहरण सांगा. [15]

किंवा

ज्ञानरचनावादी संकल्पना स्पष्ट करा. ज्ञानरचनावादी अध्ययनाची मूलभूत वैशिष्ट्ये कोणती? वर्गअध्यापनात ज्ञानरचनावादाचा उपयोग शिक्षक म्हणून कसा कराल ते लिहा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार):

[20]

- अ) तणाव कपाती करणाचे फायदे
- ब) प्रभुत्व अध्ययन उपपत्तीचे शैक्षणिक उपयोजन
- क) बुद्धिमापन कसोटीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- ड) विद्यार्थ्यांच्या स्वसंकल्पनेवर परिणाम करणारे घटक
- इ) ऑलपोर्टची व्यक्तिमत्त्व उपपत्ती
- फ) पियाजेच्या बोधात्मक विकासाच्या अवस्था.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3317

[Total No. of Pages : 4

[5052]-102

M.Ed. (General) (Semester - I)

**102 : HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF
EDUCATION
(2015 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 - 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 -150 words.*
- 5) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) Explain vedic education system in detail. How will it help in todays educational system in India? **[15]**

OR

Explain briefly recommendation and action plan of following commissions.

- a) Mudliar commission.
- b) Kothari commission.
- c) National Educational Policy (1986)

Q2) Explain impact of Globalization, Liberalization and Marketization on Indian education. **[15]**

OR

Explain role of state government in policy making, financing and regulating primary education in India.

P.T.O.

Q3) Write short notes (Any Four) :

[20]

- a) Education and Human development Index.
- b) Relationship between education and economic development.
- c) Political economy of education.
- d) Role of private organisation in Indian secondary education.
- e) Educational recommendations of Radhakrishnan commission.
- f) Contribution of Woods despatch in Indian education.

Total No. of Questions : 3]

P3317

[5052]-102

M.Ed. (General) (Semester - I)

**102 : HISTORY AND POLITICAL ECONOMY OF
EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 - 400.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 - 150.
 - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.
 - 6) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानवित.

प्रश्न 1) वैदिक शिक्षणाची प्रणाली सविस्तर स्पष्ट करा. ही भारतातील सदय शिक्षणात कशी उपयुक्त ठरेल?
[15]

किंवा

खाली दिलेल्या आयोगांच्या शिफारशी व कार्य नियोजन थोडक्यात स्पष्ट करा.

- अ) मुदलियार आयोग
- ब) कोठारी आयोग
- क) 1986 चे राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण

प्रश्न 2) जागतिकीकरण, उदारीकरण आणि बाजारीकरण यांचा भारतीय शिक्षणावरील परिणाम स्पष्ट करा.
[15]

किंवा

भारतीय प्राथमिक शिक्षणातील धोरण ठरविणे, वित्त विषयक निर्णय घेणे व नियमावली तयार करणे यासाठीची राज्यशासनाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा (कोणत्याही चार) :

[20]

- अ) शिक्षण आणि मानवी विकासाचा अनुक्रमांक
- ब) शिक्षण व आर्थिक विकास यातील संबंध
- क) शिक्षणाची राजकीय अर्थव्यवस्था
- ड) भारतातील माध्यमिक शिक्षणात खाजगी संघटनांची भूमिका
- इ) राधाकृष्णन आयोगाच्या शिक्षणविषयक शिफारशी
- फ) वुडच्या खलित्याचे भारतीय शिक्षणातील योगदान

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3318

[Total No. of Pages : 4

[5052]-103

M.Ed. (General) (Semester - I)
103 : EDUCATIONAL STUDIES
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Student should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) Explain the nature of Indian Education system and give the limitations of Indian Education System. **[15]**

OR

Explain the concept of Multicultural Education. Which activities you will undertake for the development of Multiculturalism in your classroom.

Q2) What are the different types of Educational Technology. How does a Teacher make use of Educational Technology in teaching learning process. **[15]**

OR

Explain the concept of Political Education. Describe the role of teacher in development of leadership quality among the students.

P.T.O.

Q3) Write short notes: (Any Four)

[20]

- a) Importance of Inter disciplinary Education
- b) Need of Gender Studies
- c) Activities for secular Education
- d) Need of minority studies
- e) Characteristics of Democratic Education
- f) Role of Teacher in Economically developing society

Total No. of Questions : 3]

P3318

[5052]-103

M.Ed. (General) (Semester - I)
103 : EDUCATIONAL STUDIES
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) भारतीय शिक्षण पद्धतीचे स्वरूप स्पष्ट करा. भारतीय शिक्षण पद्धतीतील मर्यादा कोणत्या आहेत. [15]

किंवा

बहु सांस्कृतिक अभ्यासाची संकल्पना स्पष्ट करा. बहु सांस्कृतिक विकासासाठी तुम्ही तुमच्या वर्गात कोणते उपक्रम राबवाल ?

प्रश्न 2) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची विविध साधने कोणती ? अध्ययन – अध्यापन प्रक्रियेमध्ये शैक्षणिक तंत्रज्ञानाचा वापर शिक्षक कशा प्रकारे करतात. [15]

किंवा

‘राजकिय शिक्षण’ ही संकल्पना स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमध्ये नेतृत्वगुण विकासासाठी शिक्षकाची भूमिका लिहा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) आंतरविद्याशाखीय शिक्षणाचे महत्त्व
- ब) लिंग अभ्यासाची गरज
- क) धर्मनिरपेक्षता शिक्षणासाठी उपक्रम
- ड) अल्पसंख्यांक अभ्यासाची गरज
- इ) लोकशाही शिक्षणाची वैशिष्ट्ये
- फ) आर्थिक विकसनशील समाजामधील शिक्षकाची भूमिका

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3319

[Total No. of Pages : 4

[5052]-104
M.Ed. (Semester - I)
EDUCATION
104 : Introduction to Research Method
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Word limit for the questions of 5 marks is 150.*
- 4) Word limit for the questions of 15 marks is 350 to 450.*
- 5) No supplement will be provided.*

- Q1)** a) Explain the sources of review of related literature. **[5]**
- b) Explain with example the areas of educational research and different sources of generating knowledge? **[10]**

OR

For detail study of a Institute or a person which research method will you use? Explain characteristics and steps of that research method with example. **[15]**

- Q2)** What is research hypothesis? Explain with example different types of hypothesis. What are the characteristics of good hypothesis. **[15]**

OR

What are the different tools and techniques of educational research? For the study of student's academic achievement which tool you will use? Describe that tool in detail. **[15]**

P.T.O.

Q3) Write short notes on (Any Four) :

[20]

- a) Use of research proposal.
- b) Need of educational research.
- c) Assumptions.
- d) Types of variables.
- e) Non- probability sampling.
- f) Check - List.

Total No. of Questions : 3]

P3319

[5052]-104

M.Ed. (Semester - I)

EDUCATION

104 : Introduction to Research Method

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 450 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 150 शब्द.
 - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) अ) संदर्भ साहित्याचा आढावा घेण्याचे स्रोत स्पष्ट करा. [5]

ब) शैक्षणिक संशोधनाची क्षेत्रे आणि ज्ञाननिर्मितीचे विविध स्रोत उदाहरणासह स्पष्ट करा. [10]

किंवा

एखाद्या संस्थेचा किंवा व्यक्तीचा सविस्तर अभ्यास करण्यासाठी तुम्ही कोणत्या संशोधन पद्धतीचा वापर कराल. त्या संशोधन पद्धतीच्या पायऱ्या व वैशिष्ट्ये उदाहरणासह स्पष्ट करा. [15]

प्रश्न 2) संशोधन परिकल्पना म्हणजे काय? परिकल्पनेचे विविध प्रकार उदाहरणासह स्पष्ट करा. चांगल्या परिकल्पनेची वैशिष्ट्ये कोणती? [15]

किंवा

शैक्षणिक संशोधनाची विविध साधने व तंत्रे कोणती? विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक संपादनाचा अभ्यास करण्यासाठी तुम्ही कोणत्या साधनाची निवड कराल? त्या साधनाचे सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) .

[20]

- अ) संशोधन आराखड्याचे उपयोग
- ब) शैक्षणिक संशोधनाची गरज
- क) गृहीतके
- ड) चलांचे प्रकार
- इ) असंभाव्यला नमुना निवड पद्धती
- फ) पडताळा सूची

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3320

[Total No. of Pages : 4

[5052]-201
M.Ed. General (Semester - II)
EDUCATION
201 : Philosophy of Education
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *Student should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) What is philosophy? What is the need of philosophy in life and for a Teacher in prentile. Explain with suitable examples. **[15]**

OR

What are the educational thoughts of J.P. Naik? In what ways those thoughts are relevant to present educational system.

Q2) What are the basic tenets of Idealism. Write its educational Implication with reference to following points. **[15]**

- a) Aims of education.
- b) Curriculum.
- c) Teaching methods.
- d) Pupil-Teacher Relationship.
- e) Freedom and Discipline.

OR

What is the concept and types of Human values as a Teacher how will you in culcate these values among the students explain with suitable examples.

P.T.O.

Q3) Write short notes: (Any Four)

[20]

- a) Modern concept of philosophy.
- b) Educational contribution of Mahatma Jyotiraw Phule.
- c) Aims and objectives of Education according to Jainism.
- d) Teaching and learning methods in Pragmatism.
- e) Freedom and Discipline according to Realism.
- f) Educational Implications of National values mentioned in Indian Constitution.

Total No. of Questions : 3]

P3320

[5052]-201

M.Ed. General (Semester - II)

EDUCATION

201 : शिक्षणातील तत्त्वज्ञान

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 आहे.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 आहे.
 - 5) विद्यार्थ्यांनी दिलेल्या शब्दमर्यादेचे काटेकोर पालन करावे.
 - 6) पुरवणी देण्यात येणार नाही.

प्रश्न 1) तत्त्वज्ञान म्हणजे काय? तत्त्वज्ञानाची जीवनातील व शिक्षकासाठीची प्रत्यक्षातील गरज सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

जे. पी. नाईक यांचे शिक्षण विषयक विचार लिहा. वर्तमान शिक्षण पद्धतीत ते कसे उपयुक्त आहेत?

प्रश्न 2) आदर्शवादाची मूलभूत तत्त्वे कोणती? खालील मुद्यांच्या आधारे आदर्शवादाचे शैक्षणिक उपयोजन लिहा. [15]

- अ) शिक्षणाची ध्येये
- ब) अभ्यासक्रम
- क) अध्यापन पद्धती
- ड) विद्यार्थी - शिक्षक संबंध
- इ) शिस्त व स्वातंत्र्य

किंवा

मानवी मूल्यांची संकल्पना व प्रकार लिहा. एक शिक्षक म्हणून ही मूल्ये विद्यार्थ्यांमध्ये कशी रूजवाल, ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही चार) .

[20]

- अ) तत्त्वज्ञानाची आधुनीक संकल्पना
- ब) महात्मा जोतीराव फुले यांचे शैक्षणिक योगदान
- क) जैन तत्त्वज्ञानानुसार शिक्षणाची ध्येये व उद्दिष्टे
- ड) कार्यवादातील अध्यापन आणि अध्ययन पद्धती
- इ) वास्तववादानुसार स्वातंत्र्य व शिस्त
- फ) भारतीय राज्यघटनेत नमूद केलेल्या राष्ट्रीय मूल्यांचे शैक्षणिक उपयोजन

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3321

[Total No. of Pages : 4

[5052]-202
M.Ed. (Semester - II)
202 : SOCIOLOGY OF EDUCATION
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) What is Educational sociology? Explain interrelationship between Education and following social variables. **[15]**

- a) Family
- b) Peergroup
- c) Indian constitution
- d) Religion

OR

What is equality of Educational opportunity and social Justice? Explain need of both with special reference to Indian society.

Q2) Explain causes of terrorism and its impact on society. Suggest remedies through education to overcome problems of terrorism. **[15]**

OR

Explain concept of secularism in India and world prospect. As a teacher what will be your role to build secularism through education.

P.T.O.

Q3) Write short notes on : (Any Four)

[20]

- a) Need of Autonomy of education.
- b) Women Education.
- c) De-schooling of Education.
- d) Social stratification.
- e) Education for social change.
- f) Global citizenship Education.

Total No. of Questions : 3]

P3321

[5052]-202

M.Ed. (Semester - II)

202 : SOCIOLOGY OF EDUCATION

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्द मर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.
 - 6) मराठी रूपांतराबाबत शंका असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) शैक्षणिक समाजशास्त्र म्हणजे काय? खालील सामाजिक घटक आणि शिक्षण यातील परस्परसंबंध स्पष्ट करा. [15]

- अ) कुटूंब
- ब) समवयस्क गट
- क) भारतीय राज्यघटना
- ड) धर्म

किंवा

शैक्षणिक संधीची समानता आणि सामाजिक न्याय म्हणजे काय? या दोहोंची गरज भारतीय समाजाच्या संदर्भात स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) दहशतवादाची कारणे आणि समाजावरील परिणाम स्पष्ट करा. दहशतवादाच्या समस्या सोडवण्यासाठी शिक्षणाच्या माध्यमातून उपाययोजना सूचवा. [15]

किंवा

भारतीय आणि जागतिक दृष्टीकोनातून धर्मनिरपेक्षतेची संकल्पना स्पष्ट करा. शिक्षणाच्या माध्यमातून धर्मनिरपेक्षता विकसित करण्यासाठी शिक्षक म्हणून तूमची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) शिक्षणाच्या स्वायत्ततेची गरज
- ब) स्त्री - शिक्षण
- क) शिक्षणाचे निःशालाकरण
- ड) सामाजिक स्तरीकरण
- इ) सामाजिक बदलासाठी शिक्षण
- फ) जागतिक नागरिकत्वासाठी शिक्षण

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3322

[Total No. of Pages : 4

[5052]-203
M.Ed. (General) (Semester - II)
EDUCATION
203 : Curriculum Studies
(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Word limit for the question of 5 marks is 150.*
- 4) Word limit for the question of 15 marks is 350 to 450.*
- 5) No supplement will be provided.*

Q1) What is mean by curriculum development? Explain Hilda Taba's model of curriculum development. **[15]**

OR

Explain concept of curriculum. Describe elements of curriculum in detail.

Q2) What are various patterns of curriculum organization? Describe any one indetail. **[15]**

OR

Explain approaches to curriculum change.

P.T.O.

Q3) Write notes on any four of the following.

[20]

- a) Characteristics of curriculum development.
- b) Tyler's model of curriculum development.
- c) Mathematical mode of curriculum research.
- d) Types of instructional media.
- e) Concept of post - positivistic model of curriculum development.
- f) Philosophical base of curriculum.

Total No. of Questions : 3]

P3322

5052]-203
M.Ed. (General) (Semester - II)
EDUCATION
203 : Curriculum Studies
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 150 शब्द.
 - 4) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 450 शब्द.
 - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) अभ्यासक्रम विकसन म्हणजे काय? हिल्डा टाबाचे अभ्यासक्रम विकसनाचे प्रतिमान स्पष्ट करा. [15]

किंवा

अभ्यासक्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा. अभ्यासक्रमाच्या घटकांचे सविस्तर वर्णन करा.

प्रश्न 2) अभ्यासक्रम संघटनाचे विविध आकृतीबंध (Patterns) कोणते? त्यांपैकी कोणत्याही एका आकृतीबंधाचे सविस्तर वर्णन करा. [15]

किंवा

अभ्यासक्रम बदलाचे उपागम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांवर टिपा लिहा.

[20]

- अ) अभ्यासक्रम विकसनाची वैशिष्ट्ये.
- ब) टायलरचे अभ्यासक्रम विकसनाचे प्रतिमान.
- क) अभ्यासक्रम संशोधनाचा गणितीय प्रकार. (Mathematical mode)
- ड) अनुदेशन माध्यमाचे प्रकार.
- इ) अभ्यासक्रम विकसनाच्या कार्योत्तर सकारात्मकतावाद प्रतिमानाची (Post - positivistic model) संकल्पना.
- फ) अभ्यासक्रमाचा तात्विक आधार.

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3323

[Total No. of Pages : 4

[5052]-204

M.Ed. (General) (Semester - II)

**204 : PRE - SERVICE AND IN-SERVICE TEACHER
EDUCATION
(2015 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Word limit for questions of 15 marks is about 350 to 400 words.*
- 4) Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150 words.*
- 5) Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) No supplement will be provided to the students.*

Q1) Explain Teacher Education according to the following points: **[15]**

- a) Concept
- b) Need
- c) Scope

OR

Distinguish between Pre-service and In-service teacher education. Write the importance of Inservice teacher education for professional development.

Q2) Explain the need of Internship programme in Teacher Education.

Explain how will you implement the various activities conducted during your internship programme in your teaching. **[15]**

P.T.O.

OR

Compare teacher Education in India and U.S.A. on the following points.

- a) Objectives
- b) Levels
- c) Curriculum
- d) Duration

Q3) Write short notes (Any Four).

[20]

- a) Role of Faculty Improvement Programme. (FIP)
- b) Functions of University Department of Teacher Education.(UDTE)
- c) Explain the modes of curriculum transation at secondary level. (any two)
- d) Functions of UNESCO in teacher Education.
- e) Preparing teacher for Inclusive classroom.
- f) Recommendations of Kothari commission.

Total No. of Questions : 3]

P3323

[5052]-204

M.Ed. (General) (Semester - II)

**204 : PRE - SERVICE AND IN-SERVICE TEACHER
EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.

प्रश्न 1) शिक्षक - शिक्षणातील खालील मुद्दे स्पष्ट करा.

[15]

- अ) संकल्पना
- ब) गरज
- क) व्याप्ती

किंवा

सेवापूर्व व सेवांतर्गत शिक्षक - शिक्षणातील फरक स्पष्ट करा. व्यावसायिक वृद्धिसाठी सेवांतर्गत शिक्षक - शिक्षणाचे महत्त्व लिहा.

प्रश्न 2) शिक्षक - शिक्षणातील छात्रसेवाकाल कार्यक्रमांची गरज स्पष्ट करा तुम्ही छात्रसेवाकालात केलेल्या विविध उपक्रमांचा तुमच्या अध्यापनात कसा उपयोग कराल ते लिहा. [15]

किंवा

भारतातील शिक्षक – शिक्षण आणि अमेरिकेतील शिक्षक – शिक्षण तुलना करा.

- अ) उद्दिष्टे
- ब) स्तर
- क) अभ्यासक्रम
- ड) कालावधी

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार टिपा लिहा.

[20]

- अ) शिक्षक गुणवत्ता विकास कार्यक्रमाची भूमिका (FIP)
- ब) विद्यापीठातील शिक्षक – शिक्षण विभागाची कार्ये (UDTE)
- क) माध्यमिक स्तरावरील अभ्यासक्रम आदान – प्रदान करण्याच्या पद्धती स्पष्ट करा. (कोणत्याही दोन)
- ड) युनोस्कोचे शिक्षक शिक्षणाविषयी कार्ये
- इ) सर्वसमावेशक वर्गासाठी शिक्षकांची तयारी
- फ) कोठारी आयोगाच्या शिफारशी

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3324

[Total No. of Pages : 12

[5052]-301

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

**301 : EARLY CHILDHOOD CARE EDUCATION AND
ELEMENTARY EDUCATION**

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No suppliment will be provided to the students.*

Q1) Explain the concept of Active teaching for Active learning with the help of following points: **[15]**

- a) Need and importance
- b) Merits and demerits
- c) Teachers role

OR

What are the different behavioural problems that are observed in young children? Explain any two behavioural problems and as a teacher how will you prevent these problems.

Q2) Explain elementary education with the help of following points: **[15]**

- a) Nature
- b) Scope
- c) Principles

P.T.O.

OR

How will you implement Mahatma Gandhi's Educational thoughts in Elementary education with respect to:

- a) Curriculum
- b) Teaching learning methods
- c) Freedom and Discipline

Q3) Write short notes (Any Four).

[20]

- a) Sarva Shiksha Abhiyaan
- b) Integrated child development service programme (ICDS)
- c) Concept and objectives of UEE
- d) Elementary Education: Right to Education Act.
- e) Use of technology in Early childhood care education
- f) Access and enrollment under UEE

Total No. of Questions : 3]

P3324

[5052]-301

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

301 : EARLY CHILDHOOD CARE EDUCATION AND
ELEMENTARY EDUCATION

(2015 Pattern

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 .
 - 4) 5 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 .
 - 5) विद्यार्थ्यांनी शब्दमर्यादेचे काटेकोरपणे पालन करावे.
 - 6) आपणास दिलेल्या उत्तरपत्रिकेशिवाय इतर पुरवणी, मिळणार नाही.

प्रश्न 1) सक्रिय अध्ययनासाठी सक्रिय अध्यापन संकल्पना खालील मुद्दांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

- अ) गरज आणि महत्त्व
- ब) गुण आणि दोष
- क) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

पूर्व बाल्यावस्थेत कोणत्या वर्तनसमस्या आढळतात पूर्व बाल्यावस्थेतील कोणत्याही दोन समस्या सांगून एक शिक्षक म्हणून प्रतिबंध कसे कराल स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) प्राथमिक शिक्षण खालील मुद्दांच्या आधारे स्पष्ट करा. [15]

- अ) स्वरूप
- ब) व्याप्ती
- क) तत्त्वे

किंवा

महात्मा गांधीजींचे प्राथमिक शिक्षणसंबंधी शैक्षणिक विचारांचे उपयोजन पुढील मुद्दांच्या आधारे कसे कराल, ते स्पष्ट करा.

- अ) अभ्यासक्रम
- ब) अध्ययन – अध्यापन पद्धती
- क) स्वातंत्र्य आणि शिस्त

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) सर्व शिक्षा अभियान
- ब) अंगणवाडी
- क) प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिकरणाची संकल्पना व उद्दीष्टे
- ड) प्राथमिक शिक्षण: शिक्षण हक्क कायदा
- इ) पूर्व बाल्यावस्था संगोपन शिक्षणात आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर
- फ) प्राथमिक शिक्षण सार्वत्रिकरणांतर्गत प्रवेश आणि नाव नोंदणी

Total No. of Questions : 3]

P3324

[5052]-301

M.Ed. (General) (Semester - III)

**302 : SECONDARY AND HIGHER SECONDARY
EDUCATION
(2015 Pattern)**

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Word limit for question of 05 marks is 150 words.*
- 4) Word limit for question of 100 marks is 350-400 words.*
- 5) No supplement will be provided.*

Q1) What is mean by secondary education? Explain the objectives, nature and importance of secondary education. **[15]**

OR

What is meant by adolescent? State in detail programmes to handle the problems of adolescent at secondary and higher secondary education.

Q2) Describe in detail objectives, goals and vision of Rashtriya Madhayamic Shiksha Abhiyan (RMSA). **[15]**

OR

Explain in detail different types of school.

Q3) Write short notes (Any Four).

[20]

- a) Objectives of Higher secondary education
- b) Role of guidance in secondary education
- c) Purpose of ICSE board
- d) Project based learning
- e) Functions of open school
- f) International school

Total No. of Questions : 3]

P3324

[5052]-301

M.Ed. (General) (Semester - III)

**302 : SECONDARY AND HIGHER SECONDARY
EDUCATION
(2015 Pattern)
(मराठी रूपांतर)**

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 05 गुणां साठी शब्द मर्यादा 150 शब्द.
 - 4) 15 गुणां साठी शब्द मर्यादा 350-400 शब्द.
 - 5) पुरवणी दिली जाणार नाही.
 - 6) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) माध्यमिक शिक्षण म्हणजे काय ? माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे, स्वरूप आणि महत्त्व स्पष्ट करा. [15]

किंवा

पौगांडावस्थेतील विद्यार्थी म्हणजे काय ? पौगांडावस्थेतील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांच्या समस्या हाताळण्यासाठी कोणते कार्यक्रम राबवाल ते सविस्तर लिहा.

प्रश्न 2) राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियानाची उद्दिष्टे, ध्येय आणि दृष्टी यांचे सविस्तर वर्णन करा. [15]

किंवा

शाळांचे विविध प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) उच्च माध्यमिक शिक्षणाची उद्दिष्टे
- ब) माध्यमिक शिक्षणात मार्गदर्शनाची भूमिका
- क) आय. सी. एस. ई. बोर्डाचे हेतू
- ड) प्रकल्प आधारित अध्ययन
- इ) मुक्त शाळेची कार्ये
- फ) आंतरराष्ट्रीय शाळा

Total No. of Questions : 3]

P3324

[5052]-301
M.Ed. (General) (Semester - III)
303 : HIGHER EDUCATION
(2015Pattern)

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicates full marks.*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350 to 400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks is about 130 to 150.*
- 5) *Students should strictly follow the given word limit.*
- 6) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain concept of Excellence and Expansion, Quality and Quantity in Higher Education. **[15]**

OR

Write functions of RUSA. Explain role of RUSA for improving GER in Higher Education.

Q2) Explain functions of following Agencies in Higher Education. **[15]**

- a) UGC
- b) AIU
- c) ICSSR

OR

Write concept and purpose of higher Education. Explain Research as a function of Higher Education.

Q3) Write short notes (Any Four).

[20]

- a) API - Appraisal performance Indicator
- b) Liberalization in Higher Education
- c) Status of Evaluation in Higher Education
- d) Online Evaluation
- e) Financing of Higher Education
- f) Co - curricular programmes in Higher Education

Total No. of Questions : 3]

P3324

[5052]-301

M.Ed. (General) (Semester - III)

303 : HIGHER EDUCATION

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 50]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 05 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) उच्च शिक्षणातील उत्कृष्टता (Excellence) आणि विस्तार (Extension) गुणवत्ता आणि गुणांक (Quantity) या संकल्पना स्पष्ट करा. [15]

किंवा

राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियानाची कार्ये लिहा. व त्याची उच्च शिक्षणाच्या नाव नोंदणी प्रमाण सुधारण्यातील भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) उच्च शिक्षणाच्या खालील कार्यवाहिन्यांची कार्ये स्पष्ट करा. [15]

अ) UGC

ब) AIU

क) ICSSR

किंवा

उच्च शिक्षणाची संकल्पना व उद्देश लिहा. संशोधन – उच्च शिक्षणाचे एक कार्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) मूल्यमापन कामगिरी निर्देशक (API)
- ब) उच्च शिक्षणातील उदारीकरण
- क) उच्च शिक्षणातील मूल्यमापनाची स्थिती (Status)
- ड) ऑनलाईन मूल्यमापन
- इ) उच्च शिक्षणाची वित्त व्यवस्था (Financing)
- फ) उच्च शिक्षणातील अभ्यासपूरक कार्यक्रम

Total No. of Questions : 3]

P3850

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 10

[5052]-302

M.Ed. (General) (Semester - III)

MED - 304 : CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT

(2015 Pattern)

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350-400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks in about 130-150.*
- 5) *Students should strictly follow the given word limit.*
- 6) *No supplement will be provided.*

Q1) Explain patterns of learning with suitable examples. **[15]**

OR

Explain Piaget's schema and Apaptation processes.

Q2) Explain any three methods of assessment with suitable examples. **[15]**

OR

Explain following theories of curriculum alignment

- a) Curriculum Alignment
- b) Constructive Alignment
- c) Instructional Alignment

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

- a) Kolb's learning cycle
- b) Bandura's social learning theory
- c) Self-peer assessment
- d) Kirkpatrick model of evaluation
- e) Principle's of instructional design
- f) Formative assessment

P.T.O.

Total No. of Questions : 3]

[5052]-302

M.Ed. (General) (Semester - III)

MED - 304 : CURRICULUM, PEDAGOGY AND ASSESSMENT

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 05 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

-
- प्रश्न 1)** अध्ययनाचे आकृतीबंध (Patterns) योग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा. [15]
किंवा
पियाजेच्या स्किमा (Schema) आणि अनुकूलन प्रक्रिया (Adaptation Process) स्पष्ट करा.
- प्रश्न 2)** मूल्यांकनाच्या कोणत्याही तीन पध्दती योग्य उदाहरणाद्वारे स्पष्ट करा. [15]
किंवा
अभ्यासक्रम संरचनाचे खालील सिध्दांत स्पष्ट करा.
अ) अभ्यासक्रम संरचना
ब) रचनात्मक संरचना
क) अनुदेशनात्मक संरचना
- प्रश्न 3)** टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]
अ) कोटबचे अध्ययन चक्र
ब) बांदूराचा सामाजिक अध्ययन सिध्दांत
क) स्व-सहअध्याची (Self-Peer) मूल्यांकन
ड) किरकपॅट्रीकचे (Kirkpatrick's) मूल्यमापन प्रतिमान
इ) अनुदेशन रचनेची तत्त्वे
फ) अकारिक मूल्यांकन

Total No. of Questions : 3]

P3850

[5052]-302

M.Ed. (General) (Semester - III) (Two Year Programme)

MED - 305 : EDUCATIONAL LEADERSHIP

(2015 Pattern)

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks*
- 3) *Word limit for question of 15 marks is about 350-400.*
- 4) *Word limit for question of 5 marks in about 130-150.*
- 5) *Students should strictly follow word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) What do you mean by motivation? Explain Herzberg's theory of motivation with suitable example. **[15]**

OR

What is mean by leadership? Explain difference between leading and managing with suitable examples.

Q2) Explain process of conflict. As a teacher how will you resolve conflict among your students. **[15]**

OR

Write present status of women in educational leadership. Explain barriers faced by women in leadership position.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

- a) Abraham Maslow's theory of motivation.
- b) Sexual Harassment : Un equal power in the workplace.
- c) Great man theory of leadership.
- d) Power tactics
- e) Strategies adopted by women administrators
- f) Conflict resolution techniques.

Total No. of Questions : 3]

P3850

[5052]-302

M.Ed. (General) (Semester - III) (Two Year Programme)

MED - 305 : EDUCATIONAL LEADERSHIP

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 05 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) अभिप्रेरण म्हणजे काय? हर्झबर्गस यांचा अभिप्रेरणा सिध्दांत उदाहरणासह स्पष्ट करा. [15]
किंवा

नेतृत्व म्हणजे काय? नेतृत्व आणि व्यवस्थापनातील फरक सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) संघर्ष प्रक्रिया स्पष्ट करा. शिक्षक म्हणून तुम्ही तुमच्या विद्यार्थ्यांच्या संघर्षांचे निराकरण कसे कराल? [15]

किंवा

स्त्रीयांची शैक्षणिक नेतृत्व संदर्भातील सद्यःस्थिती लिहा. स्त्रियांचे दर्जात्मक नेतृत्वातील अडथळे स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) अब्राहम मॅस्लोचा अभिप्रेरणा सिध्दांत
- ब) लैंगिक अत्याचार : कामाच्या जागी असमानतेची वागणूक
- क) नेतृत्वाचा ग्रेट मॅन सिध्दांत
- ड) दबाव तंत्राच्या क्लूपत्या
- इ) प्रशासनातील महिलांच्या कार्यनिती
- फ) संघर्ष टाळण्यासाठीचे उपायात्मक तंत्र

Total No. of Questions : 3]

P3850

[5052]-302

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

MED - 306 : INCLUSIVE EDUCATION

(2015 Pattern)

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350-400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks in about 130-150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to students.*

Q1) Explain the concept of inclusive education elaborate the need and importance of inclusive education in India with specific examples. **[15]**

OR

As a teacher how will you develop following competencies in you for inclusion of all the students in the classroom?

- a) Knowledge
- b) Attitude
- c) Skills

Q2) How the following strategies can be used for inclusion of students in the classroom? Explain with example. **[15]**

- a) Remedial teaching
- b) Blended learning
- c) Team teaching

OR

Write about the physical layout of inclusive classroom. What are the necessary things required for on inclusive classroom? Write examples.

Q3) Write short notes (any four)

[20]

- a) Importance of attitude towards inclusive education.
- b) Remedial teaching for successful inclusion of students.
- c) Approaches to inclusion
- d) Importance of individualized educational plan for successful inclusion.
- e) Buddy system successful inclusion of students
- f) Explain the role of special teachers in inclusive education.

Total No. of Questions : 3]

P3850

[5052]-302

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

MED - 306 : INCLUSIVE EDUCATION

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 05 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) विद्यार्थ्यांनी शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) विद्यार्थ्यांना पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) सर्व समावेशक शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा. भारतातील सर्वसमावेशक शिक्षणाची गरज व महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

वर्गातील विद्यार्थ्यांचा सर्व समावेश करण्यासाठी शिक्षक म्हणून खालील क्षमता तुम्ही तुमच्यात कशा विकसित कराल?

- अ) ज्ञान
- ब) अभिवृत्ती
- क) कौशल्य

प्रश्न 2) विद्यार्थ्यांच्या वर्गातील सर्वसमावेशनाकरिता खालील कार्यनीतीचा वापर कशा प्रकारे होतो ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

- अ) उपचारात्मक अध्यापन
- ब) संमिश्र अध्ययन
- क) सांघिक अध्यापन

किंवा

सर्व समावेशक वर्गखोलीची भौतिक रचना कशी असावी ते लिहा. सर्व समावेशक वर्गखोलीमध्ये कोणत्या गोष्टी आवश्यक असतात ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार)

[20]

- अ) सर्व समावेशक शिक्षणासाठी अभिवृत्तीचे महत्त्व
- ब) विद्यार्थ्यांच्या यशस्वी सर्वसमावेशनासाठी उपचारात्मक अध्यापन पद्धती
- क) सर्वसमावेशनाबाबतचे दृष्टीकोन
- ड) यशस्वी सर्व समावेशनासाठी वैयक्तिक नियोजनाचे महत्त्व
- इ) मित्र प्रणाली-विद्यार्थ्यांचे यशस्वी सर्वसमावेशन
- फ) सर्व समावेशक शिक्षणामध्ये विशेष शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 3]

P3850

[5052]-302

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

**MED - 307 : EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, INSTRUCTIONAL
DESIGN AND E-LEARNING (OPTIONAL)**

(2015 Pattern)

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate fullmarks*
- 3) *Word limit for questions of 15 marks is about 350-400.*
- 4) *Word limit for questions of 5 marks in about 130-150.*
- 5) *Students should strictly follow the word limit given.*
- 6) *No supplement will be provided to the students.*

Q1) How did the concept of Educational Technology develop? Explain educational technology as a system approach. **[15]**

OR

Explain the nature of David Berlo's SMCR model of communication with its educational implications.

Q2) Write nature and use of following multimedia applications. **[15]**

- a) Computer Assisted Instruction (CAI)
- b) Computer Assisted Learning (CAL)
- c) Computer Based Training (CBT)

OR

What is e-learning? Explain the concepts of assessment and feedback with educational implications.

Q3) Write short notes (any four) **[20]**

- a) Global and national overview on ET policy.
- b) Levels of teaching
- c) Development of multimedia.
- d) Modes of communication
- e) Online learning management system
- f) Utility of digital learning object

Total No. of Questions : 3]

P3850

[5052]-302

M.Ed. (General) (Two Year Programme) (Semester - III)

MED - 307 : EDUCATIONAL TECHNOLOGIES, INSTRUCTIONAL
DESIGN AND E-LEARNING (Optional)

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 350 ते 400 शब्द.
 - 4) 05 गुणांच्या प्रश्नांसाठी शब्दमर्यादा 130 ते 150 शब्द.
 - 5) विद्यार्थ्यांनी शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
 - 6) विद्यार्थ्यांना पुरवणी दिली जाणार नाही.

प्रश्न 1) शैक्षणिक तंत्रज्ञानाची संकल्पना कशी विकसित झाली? प्रणाली उपागम म्हणून शैक्षणिक तंत्रज्ञान स्पष्ट करा. [15]

किंवा

डेव्हिड बर्लोच्या संप्रेषणाच्या SMCR प्रतिमानाचे स्वरूप शैक्षणिक उपयोजनासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) खालील बहुविध माध्यमांचे स्वरूप व उपयोग लिहा. [15]

- अ) संगणक सहाय्यित अनुदेशन (CAI)
- ब) संगणक सहाय्यित अध्ययन (CAL)
- क) संगणक आधारित प्रशिक्षण (CBT)

किंवा

ई-अध्ययन म्हणजे काय? मूल्यांकन व प्रत्याभरण यांच्या संकल्पना शैक्षणिक उपयोजनासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) शैक्षणिक तंत्रविज्ञान संदर्भात जागतिक आणि राष्ट्रीय धोरणाचा आढावा.
- ब) अध्यापनाचे स्तर
- क) बहुविध माध्यमांचा विकास
- ड) संप्रेषणाची माध्यमे
- इ) ऑनलाईन अध्ययन व्यवस्थापन प्रणाली
- फ) अंकीय (डिजिटल) अध्ययन साधनांची उपयुक्तता

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3325

[Total No. of Pages : 5

[5052]-303

M.Ed. (General) (Semester - III)

**308 : ADVANCED RESEARCH METHODOLOGY AND
INFERENCEAL STATISTICS
(2015 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Word limit for the questions (theory) of 15 marks is 350-400 words and for the questions of 5 marks is 150 words.*
- 4) *Use of simple calculator and statistical tables is allowed.*
- 5) *No supplement will be provided.*

Q1) What is qualitative research? Explain the steps involved in qualitative research with suitable example. **[15]**

OR

Explain meaning and need of content Analysis. Describe the procedure involved in content Analysis with suitable example.

Q2) a) Compute the coefficient of correlation between the two sets of scores using Pearson's Product moment method and interpret your answer. **[10]**

X	13	12	10	10	8	6	6	5	3	2
Y	11	14	11	7	9	11	3	7	6	1

P.T.O.

- b) Given the following data- [5]

Marks in History (X) Marks in English (Y)

$$M_x = 75.00 \qquad M_y = 70.00$$

$$\sigma_x = 6.00 \qquad \sigma_y = 8.00$$

$$r = 0.72$$

Predict-

- i) the marks in English of a student whose marks in History are 65, and
- ii) the marks in History of a student whose marks in English are 50.

OR

- a) A test was administered on a group of 70 students before and after implementation of a research programme. Test the significance of difference between mean scores on initial and final administration of a test using t - test at 0.01 level. [10]

	Initial Administration of a Test	Final Administration of a Test
Number of Students (N)	70	70
Mean (M)	40	50
Standard Deviation (σ)	10	15
Coefficient of correlation between Initial and Final Test (r)	0.60	

- b) Based on achievement in a subject test, 50 students have been classified into three groups - Good, Satisfactory and Unsatisfactory. The data collected are as follows. [5]

Groups	Good	Satisfactory	Unsatisfactory
No.of Students	19	24	07

Does this distribution of rating differ significantly from that to be expected if achievement of students is normally distributed?

Q3) Answer the following questions. (Any four) [20]

- Write a note on - 'Phenomenology'.
- Write about concept of and procedure involved in Trend analysis.
- Write a note on - 'Concept and types of skewness'.
- Compute Median for the frequency distribution given in following table.

Class Interval	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14
f	3	4	6	8	7	4	5	3

- Explain the concept of Bi- serial and point bi-serial correlation.
- Write uses of SPSS in data analysis.

Total No. of Questions : 3]

P3325

[5052]-303

M.Ed. (General) (Semester - III)

308 : ADVANCED RESEARCH METHODOLOGY AND
INFERENCE STATISTICS

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) मराठी रूपांतराबाबत शंका वाटल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) गुणात्मक संशोधन म्हणजे काय? गुणात्मक संशोधनाच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

आशय विश्लेषणाचा अर्थ आणि गरज स्पष्ट करा. आशय विश्लेषणाची पद्धती सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अ) पिअरसनच्या परिधात परिगुणन पद्धतीचा उपयोग करून, प्राप्तांकांच्या दोन संचांमधील सहसंबंध सहगुणक काढा आणि तुमच्या उत्तराचा अन्वयार्थ लिहा. [10]

X	13	12	10	10	8	6	6	5	3	2
Y	11	14	11	7	9	11	3	7	6	1

ब) इतिहास विषयातील गुण इंग्रजी विषयातील गुण [5]

(X)

(Y)

$$M_x = 75.00$$

$$M_y = 70.00$$

$$\sigma_x = 6.00$$

$$\sigma_y = 8.00$$

$$r = 0.72$$

वरील माहितीवरून -

- इतिहास विषयातील 65 या गुणांकावरून इंग्रजी विषयातील संभाव्य गुणांकाचे भाकित करा.
- इंग्रजी विषयातील 50 या गुणांकावरून इतिहास विषयातील संभाव्य गुणांकाचे भाकित करा.

किंवा

- अ) संशोधन कार्यक्रम राबविण्यापूर्वी आणि नंतर 70 विद्यार्थ्यांच्या समूहास एक चाचणी देण्यात आली. t- कसोटीचा वापर करून चाचणीच्या पूर्व अंमलबजावणी आणि अंतिम अंमलबजावणी द्वारे मिळालेल्या प्राप्तांकांच्या मध्ययानांमधील फरकाची सार्थकता 0.01 सार्थकता स्तरावर तपासा. [10]

	चाचणीची पूर्व अंमलबजावणी	चाचणीची अंतिम अंमलबजावणी
विद्यार्थी संख्या (N)	70	70
मध्यमान (M)	40	50
प्रमाणविचलन (σ)	10	15
पूर्वचाचणी आणि अंतिम चाचणी	0.60	

- ब) 50 विद्यार्थ्यांच्या समूहास दिलेल्या विषय चाचणीच्या संपादनावर आधारित त्यांचे तीन गटांत वर्गीकरण करण्यात आले - चांगले, समाधानकारक आणि असमाधानकारक. संकलित माहिती खालीलप्रमाणे- [5]

गट	चांगले	समाधानकारक	असमाधानकारक
विद्यार्थीसंख्या	19	24	07

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) [20]

- अ) टिप लिहा - 'प्रघटनाशास्त्र'.
ब) प्रवाह विश्लेषणाची संकल्पना आणि पद्धती यांविषयी लिहा.
क) टिप लिहा - 'विषमितेची संकल्पना आणि प्रकार'.

ड) खालील सारणीत दिलेले वारंवारिता विभाजन वापरून मध्यांक काढा.

वर्गान्तरे (C. I)	45-49	40-44	35-39	30-34	25-29	20-24	15-19	10-14
वारंवारिता (f)	3	4	6	8	7	4	5	3

- इ) द्विश्रेणिक सहसंबंध आणि बिंदु - द्विश्रेणिक सहसंबंध ह्या संकल्पना स्पष्ट करा.
फ) माहिती विश्लेषणातील SPSS चे उपयोग लिहा.

ॐ ॐ ॐ

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3326

[Total No. of Pages : 4

[5052]-304

M.Ed. (Semester - III)

**309 : PERSPECTIVE RESEARCH AND ISSUES IN
TEACHER EDUCATION
(2015 Pattern)**

Time : 2 Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:-

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*
- 3) Answer limit 350-400 words for 15 marks questions, 130-150 words for 5 marks questions.*

Q1) Explain professional code of ethics for teacher Educators. Explain with an example which efforts will you make for professional development of teachers.

[15]

OR

Write the problems in Teacher Education. Suggest remedies for maintaining the quality of Teacher Education.

Q2) Explain the concept of co-operative learning and how will you use these co-operative learning strategies in your teaching. Elaborate with an example. **[15]**

OR

Explain the purpose and nature of research in teacher Education.

Explain any 3 areas of research in Teacher Education with examples.

P.T.O.

Q3) Write short notes (Any Four).

[20]

- a) Issues in Teacher Education.
- b) E - techniques in Teacher Education.
- c) Performance appraisal of teachers.
- d) Need of research in Teacher Education.
- e) Meaning of teacher Effectiveness.
- f) Innovations in Teacher Education.

Total No. of Questions : 3]

P3326

[5052]-304

M.Ed. (Semester - III)

309 : PERSPECTIVE RESEARCH AND ISSUES IN
TEACHER EDUCATION

(2015 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2 तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) 15 गुणांसाठी 350 ते 400 शब्द, 5 गुणांसाठी 130 ते 150 शब्द मर्यादा असावी.
 - 4) मराठी रूपांतराबाबत शंका वारल्यास मूल इंग्रजी प्रश्न विश्वसनीय मानावेत.

प्रश्न 1) शिक्षकाची आचारसंहिता स्पष्ट करून व्यावसायिक विकासासाठी तूम्ही कोणते प्रयत्न कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षक - शिक्षणातील समस्या लिहा. शिक्षक शिक्षणातील गुणवत्ता टिकविण्यासाठी उपाययोजना सूचवा.

प्रश्न 2) 'सहकार्यात्मक अध्ययन' संकल्पना स्पष्ट करून तूम्ही हे तंत्र तूमच्या अध्यापनात कसे वापराल हे सोदाहरण स्पष्ट करा. [15]

किंवा

शिक्षण - शिक्षणातील संशोधनांचा हेतू व स्वरूप स्पष्ट करून कोणतेही 3 संशोधन क्षेत्रे सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[20]

- अ) शिक्षक शिक्षणातील ठळक बाबी (इश्यू / Issues)
- ब) शिक्षक शिक्षणातील इ - तंत्रे
- क) शिक्षकांचे कार्य मूल्यांकन
- ड) शिक्षक - शिक्षणातील संशोधनांची गरज
- इ) शिक्षक परिणामकारकता - अर्थ
- फ) शिक्षक शिक्षणातील नवोपक्रम

